

Kommunal- og regionaldepartementet
Bolig- og bygningsavdelingen
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo



Deres ref: 05/1435-23 KEK

NHFs saksbehandler: Steinar Myrdal

Dato: 15.09.2006

Høringsuttalelse fra Norges Handikapforbund(NHF) vedrørende høring om endringer i tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven (TEK) og forskrift om saksbehandling og kontroll (SAK)

NHF kommenterer her kun høringens kapittel 3 "Innføring av Universell utforming".

Norges Handikapforbund mener:

- **Forslaget gjør regelverket mer utydelig**
- **Forslaget dribler med ord og hindrer utvikling**
- **Forslaget vil svekke begrepet "universell utforming"**
- **Forslaget vil svekke arbeidet for likeverdig deltakelse**
- **Forslaget må utsettes, omarbeides og sendes på ny høring. (Alternativt må kapitlet X inntil videre bestå i nåværende form.)**
- **Universell utforming må gis et målbart innhold**

NASJONALE MÅL FOR UTFORMING AV OMGIVELSENE OG SAMFUNNET

T-1440, "Regjeringens handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne".

Planens mål er fullverdig tilgjengelighet med varige virkninger. Det innebærer at alle samfunnsborgere skal ha de samme muligheter til personlig utvikling, deltakelse og livsutfoldelse. Det opplyses i planen at strategien universell utforming må forankres i regelverk, administrativ bevissthet og kompetanse på alle sektorområder. Norges Handikapforbund mener at dette forplikter myndighetene til å bruke universell utforming som premiss for all planlegging. Det innebærer at det må foretas en tydelig skjerping av forskriftens krav.

Stortingsmelding nr. 40(2002 – 2003) "Nedbygging av funksjonshemmende barrierer" viser at to av regjeringens fem hovedmål for mennesker med nedsatt funksjonsevne er som følger:

- Aktiv deltakelse og full likestilling
- God tilgjengelighet til bygninger, utemiljø, produkter og tjenester.

Strategiene stortingsmeldingen oppgir for å oppnå målene er blant annet å styrke brukervedvirkningen i planleggings- og beslutningsprosesser. Universell utforming skal være en strategi for å oppnå tilgjengelighet og full likestilling for funksjonshemmede.

Rundskriv T-5/99 Tilgjengelighet for alle, utgitt av Miljøverndepartementet, kommunal- og regionaldepartementet og sosial- og helsedepartementet i samarbeid, oppsummerer de nasjonale mål med rundskrivet slik:

"Det å gjennomføre regjeringens målsetning om tilgjengelighet for alle befolkningsgrupper, innebærer at omgivelsene, dvs. bygninger, uteområder og andre anlegg, utformes slik at de kan brukes på like vilkår av så stor del av befolkningen som mulig. Dette betyr å tilrettelegge for alle, inklusive bevegelsehemmede, orienteringshemmede og miljøhemmede."

NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet

Syseutvalget har her pekt på at reelt likeverd ikke kan oppnås uten mulighet til samfunnsdeltakelse. Utvalget sier videre at prinsippet om at alle mennesker er like verdifulle, ligger til grunn for demokratiet, som også forutsetter at borgerne tar del i samfunnet. Store deler av samfunnet er ikke tilgjengelig for mennesker med nedsatt funksjonsevne, men preget av utilgjengelig og ekskluderende utforming av det fysiske miljøet. Syseutvalget mener dette utgjør et likeverdsproblem og et demokratisk problem. Utvalget forslår å lovfeste at bygg, anlegg og opparbeidede uteområder rettet mot allmennheten som nyoppføres eller ferdigstilles etter vesentlige endringsarbeider etter 1. januar 2009, skal være universelt utformet.

"Soria-Moria erklæringen", den rød-grønne regjeringens plattform

I "Soria-Moria erklæringen", står det blant annet å lese at regjeringen vil legge prinsippet om samfunnsmessig likestilling og universell utforming til grunn i sitt arbeid. Dette skal sikres i nasjonal lovgivning og tjenester, en lov mot diskriminering av funksjonshemmede og forpliktende tidsplan for tilgjengelighet. Mennesker som lever med funksjonshemming og kronisk sykdom må sikres en livskvalitet på linje med den øvrige befolkningen.

INNFØRING AV UNIVERSELL UTFORMING I TEK – RESULTATORIENTERT MÅLBAR HANDLING ELLER BARE LEK MED ORD?

NHF mener tiden er moden for myndighetene til å vise at de mener noe med alle stortingsmeldinger og handlingsplaner som omhandler dette temaet. Nåværende regjering må også vise at de faktisk mener noe med sine uttalelser i ovennevnte erklæring, slik at det ikke bare må oppfattes som sjonglering med ord. Alle store ord om universell utforming og likeverdig deltakelse for alle mennesker må nå følges opp av tydelig og uomtvistelig utforming av lovverket.

NHF mener at denne høringens forslag til innføring av universell utforming i forskriftsteksten, snarere vil svekke arbeidet om et samfunn tilgjengelig for alle, enn å styrke det. Regelverket blir med dette enda mer utydelig enn før. Forslaget kan ikke tolkes som annet enn søken etter synonymer for forenkling av forskriftens kapittel om brukbarhet. Myndighetenes presisering av at krav til brukbarhet ikke skal skjerpes viser med tydelighet at man heller ikke i denne omgang har til hensikt å være handlekraftig. Det blir bare en milepæl i politikkenes bruk av ord og mangel på handling, en vag tilnærming til temaet uten tydeliggjøring og skjerpning av kravene om likeverdig deltakelse for alle borgere.

NHF mener at myndighetene nå må ta mot til seg for å aktivere energien som ligger i begrepet "universell utforming". Det kan kun gjøres ved at begrepets faktiske bakgrunn og hensikt helt konkret søkes oppfylt. Altså må samfunnets faktiske og målbare krav til utforming av omgivelsene skjerpes slik at likeverdig deltakelse for landets borgere blir en realitet. Syseutvalget opplyser i sin utredning at ca 95 % av den eksisterende bygningsmasse ikke er tilgjengelig for mennesker med funksjonsnedsettelse. Skal en kunne nå målet om likeverdig deltakelse for alle, er universell utforming av boligmassen en viktig sak. Krav om heis må skjerpes kraftig for at vi skal bevege oss merkbart i riktig retning. Alle boliger i nye flerleilighetsbygg av større og mindre karakter må kunne nås av personer med gangvansker eller bruker av rullestol.

I universell utforming og tilgjengelighetens ånd må krav til branndører og drift av disse lages slik at de ikke ekskluderer bevegelseshemmede fra likeverdig deltakelse. Dagens praksis på dette område er et stjerneeksempel på myndighetenes manglende evne og vilje til å se enkeltmenneskers legitime behov. Mange bevegelseshemmede sitter innestengt bak branndører uten elektrisk døråpner, fordi regelverket ikke pålegger utbygger å benytte dører som er forhåndsgodkjent for ettermontering av åpningsmekanismer.

NHF mener sannsynligheten for at vi får universell utforming i formålsparagrafen i ny plan- og bygningslov er stor. Dette hjemler for skjerpede krav i tekniske forskrifter. Selv med dagens formålsparagraf, som sier at "*planlegging skal være til gagn for den enkelte og samfunnet*", bør det med dagens viten om både likeverdighet og samfunnsøkonomi ligge godt til rette for skjerpning av krav til tilgjengelighet og brukbarhet. Når myndighetene skjerper kravene på energisiden så markant som de gjør i denne omgang, ser vi at det faktisk går an når det er politisk vilje til det. Da er det videre nærliggende å trekke den konklusjon at det ikke er reell politisk vilje til å skjærpe kravene til utforming av omgivelsene. Alle store og fine ord om likeverdig deltakelse og universell utforming ser ut til å være bare nettopp det - store ord.

KOMMENTARER TIL SPESIFISERTE PUNKTER I HØRINGSUTKASTET

3.3.1 Definisjon

Den foreslåtte definisjon må omarbeides for ordet hjelpemidler har ikke noe i denne definisjonen å gjøre! **NHF/Centre for Universal Design, North Carolina/ Statens råd/Deltasenteret**, bruker alle følgende definisjon: *Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming.*

3.3.2 Universell utforming som funksjonskrav

I fjerde avsnitt gis eksempel på hvordan planleggeren skal kunne tolke kravet om universell utforming av atkomst til inngangsparti. Her beskrives to alternativer for atkomst, hvor man i høringsdokumentet faktisk evner å legge begge inn under kategorien universell utforming. Beskrivelsen og utsagnet om at man i det siste tilfelle har tatt hensyn til universell utforming er utrolig talentløst og viser manglende forståelse for temaet. Her gir man planleggere grønt lys for å lage en stigmatiserende løsning hvor personer med gangvansker eller rullestolbrukere faktisk ikke kan benytte det man kan kalle for hovedløsningen av atkomsten.

En *liten trapp* med f. eks tre trinn på siden av en rampeløsning vil neppe bygge mer enn ca en halv meter ut fra det nevnte reposit. Da vil det anslagsvis kunne være en høydeforskjell på ca en halv meter. Hvis rampen legges ut til siden, som foreslått i andre tilfelle, vil rampen med brukbar stigning bli ca 10 meter lang! Da må de som vil benytte denne løsningen ta den ekstrarunden for å komme inn i bygget. Slik planlegging må ikke legitimeres! Planleggere må i forskriften pålegges å lage hovedløsningen slik at myndighetenes mål om likeverdig deltakelse for alle kan oppfylles ved at alle kan bruke hovedløsningen, og slik at stigmatiserende sideløsninger unngås.

3.3.3 Konsekvenser – innføring av universell utforming som en tydeliggjøring...

Her står det først å lese at hensikten med innføring av begrepet universell utforming i forskriften er å tydeliggjøre eksisterende krav. Så, i nest siste avsnitt står følgende: *"Ved at universell utforming knyttes til bestemmelser hvor gjeldende forskrift stiller krav til orienterings- og bevegelseshemmede, vil dette ikke medføre at endringen vil omfatte flere tiltak eller at kravsnivået skjerpes for øvrig i forhold til dagens forskrift."*

Dette er helt absurd! Det er vanskelig å tolke disse forslag som annet enn forsøk på å "kaste glør i øynene på folk". Myndighetene prøver å framstå som om de gjør noe effektivt når det gjelder tilgjengelighet, brukbarhet og universell utforming. I realiteten står de i stor fare for å ødelegge det arbeid som allerede er gjort på områdene, og sette likeverdig deltakelse og universell utforming flere år tilbake i tiden.

Det henvises i siste avsnitt til plan- og bygningslovens formålsparagraf, og at man ønsker seg bedre samsvar med denne. Da må man gå andre veier enn å bare trikse med ord! Myndighetene må faktisk ta inn over seg at hvis man skal få økt samsvar også til dagens formålsparagraf, må kravene skjerpes og etterleves. **Universell utforming i forskriften må gis et tydelig og målbart nivå. Uten konkret skjerping av kravene, vil man ikke oppnå universell utforming.**

3.4 Forslag til forskriftstekst(høringsforslaget)

§ 10-1 Generelle krav til brukbarhet må omarbeides til riktig definisjon.

§ 10-2 Generelle krav til utearealer har fått byttet ut "brukbart for orienterings- og bevegelseshemmede med "universelt utformet". Dette utydeliggjør kravet, fordi universell utforming ikke er tilstrekkelig operasjonalisert. Paragrafen må omarbeides.

§ 10-21 Atkomst til byggverk, blir utydeliggjort og dårligere med den foreslåtte teksten. Noe av styrken til denne paragrafen har vært nettopp den tydelige opprømsing av "lett å finne, lett å bruke, være uten hinder og tilrettelagt for orienterings- og bevegelseshemmede". Paragrafen vil bli bedre enn forslaget hvis bare "tilrettelagt for orienterings- og bevegelseshemmede" ble byttet ut med universelt utformet. Da ville første setning i denne paragrafen se slik ut: "Atkomst fra kjørbar vei til og med hovedinngang skal være lett å finne, lett å se, være uten hinder og være universelt utformet." Det er på det rene at dette er litt "smør på flekk", men den ekstra presiseringen er en nødvendighet for å sikre nok oppmerksomhet om hvordan atkomstens beskaffenhet må være.

§ 10-31 Planløsning og størrelse. Forslaget om å fjerne "10 %-regelen" er en gavepakke til de som planlegger hotell-, motell- og hybelbygg og som ønsker seg færrest mulig rom tilpasset orienterings- og bevegelseshemmede. Forslaget er også et slag i ansiktet på personer som har hatt nettopp denne tallfestingen å kunne bruke for å påvirke planleggere til å bygge tilstrekkelig antall rom. Det at konkrete krav står i forskriften, og ikke bare i veiledningen, er et stort pluss for utfallet. Gang på gang viser det seg at veileder ikke har tilstrekkelig status hos planleggerne. Den respekteres ikke som en del av lovverket.

§ 10-32 Toaletter, garderobe m.v. Å bytte brukbart for orienterings- og bevegelseshemmede med universell utforming gjør paragrafen mer utydelig. Først må det faktisk utvikles en standard med minstekrav for hva som kan kalles et universelt utformet toalett. Inntil da må det fremdeles kreves at de skal være brukbare for orienterings- og bevegelseshemmede.

§ 10-37 Bevegelige bygningsdeler. Her er nok en paragraf hvor den foreslåtte teksten vil utydeliggjøre eksisterende krav. Den eksisterende teksten forteller nøyaktig hvilke kvaliteter som er viktig. Når alle presiseringer fjernes og erstattes med "universell utforming", samtidig som kravene til brukbarhet ikke er ment skjerpet, er dette også en gavepakke til planleggere som måtte ønske å unndra seg.

§ 10-41 Krav om heis. Som nevnt i dette dokument side 3, mener NHF at heiskravene er altfor dårlige i Norge. Som en konsekvens av at myndighetene uttaler at de vil innføre krav om universell utforming i bygningslovgivningen, burde dette høringsforslaget inneholdt tydelig skjerping av krav om heis. Man får ikke universell utforming i boligmassen hvis man på 4 etasjers boligbygg ikke er pålagt å montere heis. Trappeganger har som kjent lite med universell utforming å gjøre.

§ 10-43 Manøverknapper, skilt e.l. Her er også den funksjonsbeskrivende delen av paragrafen fjernet. Det står nemlig i det nye forslaget at de nevnte brytere osv skal ha universell utforming, og ikke noe om at de skal plasseres slik at de er lett å bruke. Dette må innarbeides i nytt forslag.

KONKLUSJON

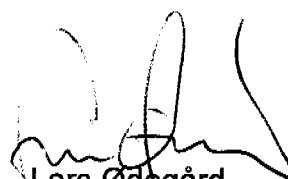
NHF er svært skuffet over at myndighetene heller ikke i denne omgang synes å ville skjerpe kravene til utforming av samfunnet. Man snakker og snakker om universell utforming, men har ikke mot eller vilje til å handle slik at det blir en realitet.

NHF mener at slik dette forslaget til revisjon av TEK er utformet, står det i fare for å ødelegge "universell utforming" som begrep for brukbarhet og tilgjengelighet av høy kvalitet. Det er i mange år gjort mye arbeid for å gjøre samfunnet tilgjengelig for alle. Universell utforming er i ferd med å få et tydeligere innhold. Nå er det overhengende fare for at det brede og omfattende arbeid som er gjort på tilgjengelighet og brukbarhet i mange år, både av fagpersoner, myndigheter og organisasjoner får et kraftig tilbakeslag. Arbeidet med å gi universell utforming et mer målbart innhold må prioriteres enda høyere, ikke svekkes av dårlige forskriftskrav.

NHF råder de ansvarlige myndigheter til å revurdere forslaget, og komme opp med tydelige signaler på at man faktisk ønsker å gjøre et løft for universell utforming. Det er bedre å utsette tidspunktet for innføring av begrepet i TEK noen måneder enn å trosse det gjennom med det innhold som er gitt i dette høringsutkastet.

Vennlig hilsen

Eilin Reinaas
Eilin Reinaas
Forbundsleder


Lars Ødegård
Generalsekretær